

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И НАУКУ

БИРО ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА



РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА  
РЕПУБЛИКА Е МАКЕДОНИСЕ СЕ ВЕРИУТ  
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И НАУКА  
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCES  
СКОПЈЕ - ШКУП

Бр. №:

22-12-2021

18-1801/16

СКОПЈЕ - ШКУП

20

год. VIII



# Наставни програм СРПСКИ ЈЕЗИК за V разред

Скопје, 2021 година

**ОСНОВНИ ПОДАЦИ О НАСТАВНОМ ПРОГРАМУ**

|                                      |  |
|--------------------------------------|--|
| Наставни предмет                     | Српски језик   |
| Врста/категиорија наставног предмета | Обавезни   |
| Разред                               | V (пети)   |
| Теме/подручја у наставном програму   | 1. Језик и комуникација<br>2. Књижевност и стварање<br>3. Медијска култура и медијска писменост  |
| Број часова                          | 5 часа недељно / 180 часа годишње  |
| Опрема и средства                    | <ul style="list-style-type: none"><li>• таблет, компјутер;</li><li>• смарт табла;</li><li>• маркери у боји;</li><li>• наставни листови, плакати, постери, илустрације са сликама (посебни или у низу) повезани са садржинама и активностима;</li><li>• књиге (приче, басне, бајке, рецитације, загонетке, пословице);</li><li>• часописи за децу, илустроване енциклопедије за децу, илустроване речнице;</li><li>• дигитална библиотека са књигама</li><li>• библиотека у Учионици са књигама</li><li>• анимирани филмови, аудио-визуелни записи са позоришних представа, интернет образовни софтвери и друга аудио-визуелна средства и друга средства у зависности циља.</li></ul> |
| Норматив наставног кадра             | Васпитно-образовни рад у V разреду може да изводи лице које је завршило: <ul style="list-style-type: none"><li>• професор разредне наставе, VII/1 или VI/1 према МРК и 240 ЕКТС</li><li>• дипломирани педагог, VIII/1 или VI/1 према МРК и 240 ЕКТС</li></ul>  |

## ПОВЕЗАНОСТ СА НАЦИОНАЛНИМ СТАНДАРДИМА

Резултати учења наведених у Наставном програму воде према стицању следећих компетенција обухваћених подручјем **Језичке писмености**

| Ученик/ученица зна и уме:                      |  |
|--|--|
| I-A.1  | Да изражава и преноси своје мисли, осећаје, информације и ставове у различитим комуникацијским ситуацијама на свом матерњем језику, преко различитих медија и за различите циљеве;   |
| I-A.2  | Да познаје и да користи различите облике писменог изражавања: књижевних (песама, кратких прича, излагања/говора, књижевног есеја, дневника и др.) и некњижевних (тематских есеја, извештаја, захтева, саопштења, реклама и др.); |
| I-A.3  | Да води критички и конструктивни дијалог, аргументован са исказивањем својих ставова.  |
| I-A.4  | Да користи стандардни језик, са поштовањем граматичких и правописних правила при усменом и писменом изражавању;  |
| I-A.6  | Да идентификује основне карактеристике матерњег језика (азбука, историја, дијалекти итд.) и сличности и разлике са другим језицима;  |
| I-A.8  | Да разуме садржине аудио порука: да може да их издвоји, анализира, оцењује/вреднује и резонује информације порука и да их искаже (писмено и усмено) својим речима;   |
| I-A.9  | Да разуме садржину писаног текста: да може да их издвоји, анализира, оцењује/вреднује и резонује информације текста и да их искаже (писмено и усмено) својим речима.   |
| I-A.10   | Да разуме визуелно приказане садржине (дијаграме, табеле и графиконе, илустрације, анимације и др.): да може да издвоји, анализира, оцењује/вреднује и резонује визуелно приказане садржине и да их објасни (писмено и усмено),  |
| I-A.11   | Да идентификује и анализира поруке и стилске и естетске елементе књижевних дела,   |
| I-A.12   | Да користи информације из различитих извора и медија и критички да им приступи, узимајући у обзир извор, контекст, циљ и веродостојност презентованих информација.   |
| Ученик/ученица <i>разуме и прихвата</i> да се: |  |

|       |  |
|-------|--|
| I-B.1 | преко изучавања матерњег језика развија лични језички и и културни идентитет, а да се преко језичке комуникације преноси културно наслеђе и култура живљења.                           |
| I-B.2 | употребом језика у различитим контекстима и срединама, и у различитим облицима, омогућава ефикасна комуникација и интеракција ( имајући увек у виду са ким се остварује комуникација), |
| I-B.4 | садржином и начином изражавања личног мишљења може допринети одржавању и побољшању комуникације, али и изазвати неразумевање и конфликте.  |

Наставни програм укључује и релевантне компетенције из следећих подручја Националних стандарда: **Дигитална писменост, Лични и социјални развој, Друштво и Демократска култура и Уметничко изражавање и култура.**

|                                  |   |
|----------------------------------|---|
| <i>Ученик/ученица зна и уме:</i> |   |
| IV-A.2                           | да процени када и на који начин је за решавања неких задатака /проблема потребно и ефективно коришћење ИКТ;   |
| IV-A.5                           | да одреди какве информације су му/јој потребне, да нађе, изабере и преузме дигиталне податке, информације и садржине;   |
| IV-A.7                           | да одабере и користи и одговарајуће ИКТ алатке за комуникацију, да безбедно подели информације, да контактира и да сарађује са другима на онлајн пројектима, у социјалним активностима или за личне потребе;  |
| IV-A.8                           | да на безбедан и одговоран начин користи дигиталне садржине, образовне и социјалне мреже, и дигиталне облаке;   |
| IV-A.10                          | да се брине о свом дигиталном идентитету, о безбедности и репутацији и да поштује политику приватности;   |
| V-A.4                            | да проценује сопствене способности и постигања (укључујући јаке и слабе стране) и на основу тога да одређује приоритете који ће му/јој омогућити развој и напредак;   |
| V-A.5                            | да препознаје емоције код себе и код других, да уочи последице из сопствених емоционалних реакција у различитим ситуацијама и да користи одговарајуће стратегије за управљање емоцијама;  |
| V-A.6                            | да себи постави циљеве за учење и сопствени развој и да ради на превазилажењу изазова који се јављају на путу ка њиховом остваривању;   |
| V-A.7                            | да користи сопствена искуства да себи олакша учење и да прилагоди сопствени однос у будућности;   |
| V-A.10                           | да примењује етичка начела при вредновању правилног и погрешног у сопственим и туђим поступцима и да манифестује врлинске карактерне особине (као што су поштенје, правичност, поштовање, трепљивост, брига, пристojност, захваљност, одлучност, одважност и самодисциплина); |

|          |  |
|----------|--|
| V-A.13   | Да комуницира са другима и да представи себе одговарајући ситуацији;   |
| V-A.14   | Да слуша активно и да одговарајуће реагује, показујући емпатију и разумевање за друге и да искаже сопствену забринутост и потребу на конструктиван начин;  |
| V-A.15   | Да сарађује са другима у остваривању заједничких циљева, дељењем сопствених гледишта и потреба са другима и узимајући у обзир гледишта и потребе других;   |
| V-A.17   | Да захтева повратну информацију и подршку, али и да даје конструктивну повратну информацију и подршку у корист других;   |
| V-A.19   | Да даје предлоге, да разгледа различите могућности и да предвиди последице са циљем да изведе закључке и доноси рационалне одлуке;   |
| V-A.21   | Да анализира, процењује и побољшава сопствено учење;   |
| VI-A.3   | Да формулираше и аргументује своја гледишта, да саслушава и анализира туђа гледишта и са поштовањем да се односи према њима, чак и тада када се не слаже са њима;                                    |
| VI-A.5   | Да разуме разлике између људи по било којем основу (родове и етничке припадности, узрасти, способности, социјалног статуса итд.);  |
| VI-A.6   | Да препознаје присуство стереотипа и предрасуда код себе и других и да се супротстави Дискриминацији;  |
| VI-A.7   | Да препознаје манифестацију вербалног и физичког насиља у сопственом окружењу, да сагледава последице насиља и да му се супротставља;  |
| VI-A.9   | активно да учествује у тимском раду према претходно усвојеним правилима и са доследним поштовањем улоге и доприноса свих чланова у тиму;   |
| VIII-A.1 | да манифестује познавање различитих облика уметничког изражавања из свих области културе (књижевности, музике, визуелне уметности, уметности извођења, декоративне уметности, архитектуре, дизајна); |
| VIII-A.3 | да изражава сопствене идеје, искуства и емоције користећи и уметничке или друге облике креативног изражавања (индивидуалних или колективних);  |
| VIII-A.4 | да интерпретира идеје, искуства и емоције изражене у уметничким продукцијама креираних од стране других који су припадници сопствених или других култура;  |
| VIII-A.5 | да манифестује познавање сопствене културе на различитим начинима њеног изражавања преко књижевности и визуелних уметности, музике и плеса, грађевина и других културних продуката;                  |
|          | <i>Ученик/ученица разуме и прихвата да:</i>  |
| IV-B.1   | је дигитална писменост неопходна за свакодневни живот – олакшава учење, живот и рад, доприноси проширивању комуникације, креативности и иновативности, нуди разне могућности за забаву;              |

|        |  |
|--------|--|
| IV-B.4 | У дигиталном простору је важно да се обезбеди заштита идентитета, приватности и емоционалне сигурности, да се не користи говор мржње и сајбер насиље и да се поштују правила и норме комуницирања у дигиталним заједницама;        |
| V-B.3  | лична постигнућа и добробање у највећој мери зависе од рада који сам/сама улаже и од резултата који сам/сама постиже;  |
| V-B.4  | сваки поступак који преузима има последице по њега/њу и/или по његову/њену околину;  |
| V-B.7  | суиницијативност, упорност, истрајност и одговорност важни за спровођење задатака, остваривање циљева и превазилажење изазова у свакодневним ситуацијама;  |
| V-B.8  | је интеракција са другима двосмерна – као што има право да од других тражи да му буде омогућено задовољавање сопствених интереса и потреба, тако има и одговорност да да простор другима да задовоље сопствене интересе и потребе; |
| V-B.9  | захтев повратне информације и прихватање конструктивне критике води ка личном напретку индивидуалног и социјалног плана.   |

## РЕЗУЛТАТИ УЧЕЊА

Подручје: **ЈЕЗИК И КОМУНИКАЦИЈА**

Укупно часова: **100**

Резултати учења:

Ученик/ученица ће бити способан/на да:

1. прави разлику између усмене и писмене комуникације и између комуникације стандардног/књижевног језика и дијалекта/народног говора;
2. правилно изговара и записује звучне и беззвучне сугласнике;
3. препознаје и правилно користи: број именица, врсте заменица (показних, упитних, потврђних и одричних), лице, број и време код глагола, врсте прилога и везника;
4. претвара различите врсте реченица из директног у индиректни говор и обрратно;
5. наводи речи са истим, супротним или различитим лексичким значењем;
6. идентификује субјекат и предикат у реченици и саставља различите врсте реченица;

|  |  |
|--|--|
| <p>7. Примењује правила употребе правописних знакова, за писање великог и малог почетног слова, за преношење речи и скраћивање речи;</p> <p>8. Чита са разумевањем кратке текстове.</p>  |  |
| <p><b>Садржине (и појмови):</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Језик као средство за комуникацију (знаци, сигнали, симболи, усмена и писмена комуникација, стандардни/књижевни језик, дијалект/народни говор)</li> </ul> | <p><b>Стандарди за оцењивање:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Објашњава језик као систем знакова који се употребљавају за комуникацију.</li> <li>• Идентификује језик као основно средство за комуникацију, а гестове, мимике, говор тела, симболе и сигнале као помоћна средства за преношење и примање информација.</li> <li>• Објашњава разлику између усмене и писмене комуникације и наводи примере за једну и другу врсту.</li> <li>• Препознаје када је комуникација на стандардном/књижевном језику, а када је на дијалекту/народном говору и објашњава зашто.</li> <li>• Користи стандардни српски језик у усменој и писменој комуникацији.</li> </ul> |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Самогласници и сугласници</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Прави разлику између самогласника и сугласника.</li> <li>• Наводи самогласнике у српском језику.</li> <li>• Правилно изговара самогласнике и сугласнике.</li> </ul>   |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Акцент</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Правилно акцентује двосложне и тросложне речи.</li> <li>• Звучно наглашава акцентирани слог при читању и усменом изражавању.</li> <li>• Усмерава примере речи различитих дијалеката српског језика који се разликују од стандардног језика у акцентовању.</li> </ul>  |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Именице (једнина и множина код именица, збирне именице, градивне именице)</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Даје примере именица мушког, женског и средњег рода у облику за једнину и множину.</li> <li>• Наводи примере именица које се увек јављају само у облику за једнину.</li> <li>• Наводи примере именица које се увек јављају у облику множине, независно да ли се односе на један или више предмета.</li> <li>• Препознаје збирне и градивне именице у тексту.</li> </ul>   |

|  |  |
|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Заменице (показне заменице, упитне заменице)</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Препознаје облике показних заменица у написаном тексту.</li> <li>• Правилно користи показне заменице при усменом и писменом изражавању.</li> <li>• Препознаје упитне заменице у писаном тексту.</li> <li>• Правилно користи упитне заменице при усменом и писменом изражавању.</li> </ul>   |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Придеви (бројни придеви, градивни придеви, степен код придева)</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Правилно користи степеновање придева приликом употређивања два или више предмета/објеката.</li> <li>• Одређује род и број придева према роду и броју именица.</li> <li>• Идентификује бројне и градивне придеве у тексту.</li> <li>• Правилно користи облик за степеновање додавањем наставка „-ји, -ши, -ћи“ и „нај-“ за употређивање два или више предмета/објекта.</li> </ul>              |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Прилози (прилози за време, за место, за начин и за количину)</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Идентификује прилоге за време, место, начин и количину у писаном тексту преко постављања одговарајућих питања (<i>Када?</i>, <i>Где?</i>, <i>Како?</i> и <i>Колико?</i>).</li> <li>• Правилно употређује различите прилоге у реченици.</li> </ul>   |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Везници</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Препознаје везнике у реченици.</li> <li>• Употређује везнике приликом састављања реченица.</li> </ul>   |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Глаголи (лице и број глагола, глаголско време, садашње време, прошло време, будуће време, заповедни начин)</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Идентификује лице и број код глагола.</li> <li>• Правилно употређује глаголске облике у лицу и броју.</li> <li>• Идентификује садашње, прошло и будуће време код глагола.</li> <li>• Правилно употређује глаголске облике за садашње време, будуће време, прошло време у усменом и писменом изражавању.</li> <li>• Идентификује и правилно употређује заповедни начин код глагола.</li> </ul> |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Антоними, синоними и хомоними</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Идентификује и даје примере речи са супротним значењем (антоними).</li> <li>• Идентификује и даје примере речи са приближно истим значењем (синоними).</li> <li>• Идентификује и даје примере речи са две или више различитих значења (хомоними).</li> </ul>  |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Преносно значење речи, израза и реченица</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Идентификује и тумачи речи, израза и реченице са преносним значењем.</li> </ul>   |



|   |  |
|---|--|
| <p>Реченице и реченични чланови (субјекат, предикат, одредабе предиката)</p>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Проналази, именује и објашњава субјекат и предикат у реченици.</li> <li>• Проналази и објашњава одредабе предиката у реченици.</li> <li>• Саставља реченице са употребом субјекта и предиката и прилошким одредбама.</li> </ul>   |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Индиректни говор</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Претвара у индиректни говор упитне и заповедне реченице дате у директном говору.</li> <li>• Претвара у ндиректни говор реченице у садашње или будуће време дате у директном говору.</li> <li>• Издаваја реплике директног говора из текста написаног у индиректном говору.</li> <li>• Препричава догађај користећи индиректан говор.</li> </ul>                           |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Правописни знаци (наводници, три тачке, заграда, знаци за директни говор)</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Препознаје и именује правописне знаке (наводнике, две тачке, три тачке, заграда) у тексту.</li> <li>• Правилно употребљава правописне знаке при писању.</li> </ul>  |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Употреба почетног великог или малог слова</li> </ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Препознаје тачну и нетачну употребу почетног великог и малог слова у различитим текстовима.</li> <li>• Правилно пише велико почетно слово у географским појмовима, у називима народа и становника земаља и континента, у називима празника и у учтивом обраћању.</li> <li>• Правилно пише мало почетно слово у именима становника градова и села и у датумима.</li> </ul> |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Преношење дела речи из једног реда у други</li> </ul>                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Правилно дели реч на слогове када пребацује један њен део у следећи ред.</li> <li>• Објашњава како се реч дели и како се део речи преноси из једног реда у други.</li> </ul>  |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Скраћенице и скраћивање речи</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Препознаје скраћенице и скраћивања у реченици и именује их у пуном облику.</li> <li>• Користи исправне облике скраћеница и скраћивања у писаном тексту.</li> </ul>  |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• Читање са разумевањем</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Одговара на питања у вези текста који чита у себи у задатом времену.</li> <li>• Резимира прочитани текст са различитим језичко-стилским особеностима</li> <li>• (новинарски текст, саопштење, изјава, објава, текст из научно-популарног часописа).</li> <li>• Искузују став о теми из прочитаног текста и поткрепљују га цитатом из текста.</li> </ul>                   |

### Примери активности:<sup>1</sup>

• Ученици су подељени у групе по четири и свака група је постављена у колону. Први ученик у групи изговара један глас, други га пише у облику слова, трећи од слова каже реч, а четврти саставља реченицу користећи ту реч. Исти поступак се понавља четири пута, при чему ученици мењају положаје у колони. Све групе раде истовремено, на исти начин. Након рада у групама, у отвореној дискусији се закључује да је језик систем знакова (гласова, слова, речи и реченица) који се користе за комуникацију (на пр. за разговор са родитељима, родбином, за телефонске разговоре са пријатељима, читање порука и књига, писања жеља, домаћих задатака, текстова дечјих часописа итд.).

• Ученици су подељени у четири групе. Једна група показује примере израза лица, гестова и покрета тела који могу да изазову сукоб (нпр. плажење језика, одређени покрети руку, претње, потцењивање, вређање...). Друга група ученика показује примере невербалног изражавања који позитивно утичу на односе са другима (напр. климање главом, осмех, показивање палцем нагоре или кружић палцем и кажипрстом у знак доброг обављеног посла, аплауз и сл.). У трећој групи су наведени симболи који преносе поруке (напр. емотикони, црвене руже, нацртано срце, црвени крст и црвени полумесец). У четвртој групи су наведени сигнали који се користе за пренос порука (црвено и зелено светло, сигналне ракете, школско звоно). Уобичајено се кроз дискусију закључује да ако вербална комуникација није праћена невербалном комуникацијом, теже је разумети поруку која се преноси и да симболи и сигнали такође служе као помоћно средство у преношењу и примању информација.

• Ученици, подељени у групе, наводе различите ситуације у последња 24 сата када и како су комуницирали са другима. Затим деле ситуације у две категорије: једна значи усмену комуникацију (напр. разговор са братом или сестром за ручком, телефонски разговор са пријатељем/пријатељицом, тражење информација од продавца у продавници, усмено одговарање на питања током часа), и друга писмена комуникација (писање СМС порука, „чтовање“ на Инстаграму, „пост“ на Фејсбуку, електронска порука). Свака група чита неколико примера ове две врсте комуникације и кроз отворену дискусију уочава разлику између њих.

• Ученици су подељени у две групе. Ученици из прве групе су подељени у подгрупе и свака подгрупа смишља кратак дијалог на тему из свакодневног живота на дијалекту који говоре код куће или говоре њихови рођаци/комшије/пријатељи. Затим га изводе пред другарима из разреда из друге групе који га уписују на књижевном српском језику, а неки од њих то изводе и пред друговима из разреда из прве групе. Поступак се понавља са новим другим подгрупама прве групе. На крају се наводе речи из дијалога које су различито написане. Овим начином се констатује каква је разлика између коришћеног дијалекта и стандардног језика (напр. у изговору

<sup>1</sup> Осим преко оваде наведених примера активности, постизања стандарда за оцењивање из ове теме се обезбеђује и преко њиховог интегрисања у активностима из других тема, посебно када се ради о примени знаења из граматике у практичним ситуацијама при писању, читању и говорењу.

речи, у гласовима речи исл.).

- Ученици слушају снимљени говор у којем говорник једном погрешно а други пут правилно акцентује двосложне и тросложне речи. Ученици „гласају“ за сваку реч након слушања да ли је правилно изговорена или не. Наставник објашњава да је до неправилности у изговору дошло због неправилног акцентовања и презентује им правило за акцентовање: у речима састављеним од два слога у изговору се наглашава други слог (нпр. бело, рука, овако и сл.), а у тросложним речима, при изговору се наглашава трећи слог здесна на лево (на пр. свеска, улица итд.). Ученици затим добијају листу са двосложним и тросложним речима које треба да напишу подељене на слоге и да означе слог на којем пада акценат. На крају ученици наглас читају речи са листе, прво их правилно акцентују, а затим звуковно истицају акцентовани слог.
- Наставник пушта приче испрчане на различитим дијалектима српског језика (најмање на три). Ученици слушају приче и идентификују и записују речи које су акцентоване другачије од правила стандардног језика. Након сваке саслушане приче, ученика говоре по један пример идентификованих речи на дијалекту, а други их причају на стандардном језику.
- Ученицима се даје наставни лист са две колоне – једна је означена као јединина, а друга као множина. У левој колони је наведен већи број именица у јединини (сва три рода), за које ученици треба да у десну колону да напишу облик у множини (међу њима има и оних код којих нема множине). Такође, у десној колони је наведен велики број именица у множини (из сва три рода), за које ученици треба да, у левој колони, упишу облик једине (међу њима има и оних за које не постоји облик јединине). У средини између две колоне наводе да ли је именица мушког, женског или средњег рода. Након извршеног задатка, ученици прво читају именице за које нису навели множину, односно именице за које нису навели јединину и објашњавају зашто нису навели. Затим читају именице са наведеном јединицом или множицом и наводе у ком су роду. У отвореној дискусији се закључује да већина именица има и јединину и множину, али и да постоје именице које се увек појављују само у облику јединине (напр. со, намештај) и оне које се увек појављују у облику множине, без обзира да ли се се односе на један или више предмета (напр. панталоне, наочаре).
- Ученици, подељени у парове, добијају реченице у којима се користе именице у јединини, чија је множина изузетак за формирање множине (нпр. човек, дете, ватра, брат, нож, нога, рука, око, ухо). Ученици треба да претворе именице у множину и да са њима направе нове реченице.
- Наставник објашњава шта су збирне, а шта градивне именице. Ученици, подељени у парове, добијају листу збирних именица (нпр. храна, намештај, публика, становништво, стока) и градивних именица (напр. со, шећер, брашно, гвожђе, пластика, стакло, песак) са помешаним редоследом. Њихов задатак је да посебно означе једне и друге. Затим се читају збирне именице и

посебно градивне именице. Ученици траже шта је заједничко за једне и друге, након чега се закључује да су и градивне и збирне именице увек у једини.

- Наставник представља показне заменице: овај / ова / ово / ови, онај / оне/ она / они и тај /та /то / оно / они. Ученицима се даје текст у коме се користе све показне заменице у различитом роду и броју са задатком да их пронађу и подвуку и одреде им род и број. Након читања идентификованих показних заменица, кроз дискусију изводе закључак када се користе једне, када друге, а када треће (да укажу на људе и предмете у близини, на даљину и у одсуству). Ученици, подељени у групе, смислилају реченице у којима правилно користе показне заменице које усмено изговарају и реченице које пишују.
- Ученици су подељени у три групе. Једна је група Ко / Која? / Које? / Који?, друга група Чија? / Чије? / Чији?, а трећа је Шта? Наставник чита реченицу и свака група смислила питање које почиње „њеном“ упитном заменицом. За неке од реченица све три групе ће моћи да смисле питања (нпр. Дарко је изгубио оловку. - Чија је оловка? Ко је изгубио оловку? Шта је Дарко изгубио?), за неке само две групе, а за неке само једна од група. Затим свака група добија лист са написаним реченицама у којима су употребљене упитне заменице. Њихов задатак је да их идентификују и одреде по роду и броју. Тачност датих одговора се проверава кроз отворену дискусију коју води наставник.
- Ученици у паровима добијају лист са реченицама (напр. попио сам другу чашу укусног сока; трећег дана смо посетили градски музеј). Ученици подвлаче бројне придеве и расправљају о њиховом роду и броју. Проверавају задатак читањем наглас. Затим сваки пар осмишљава питање и одговор који користи неки бројени придев, записује их и чита испред осталих. На крају се заједнички закључује да број и род придева (без обзира на њихову врсту) зависи од броја и рода именица на које се односе.
- Наставник кроз видео презентацију приказује фотографије из музејских и галеријских експоната, на којима су представљени предмети и инсталације од различитих материјала, као што су дрво, метал, бронза, бакар, стакло, пластика, камен, мермер, платно, папир и др., а на свакој фотографији се налазе подаци о експонату, укључујући и коришћени материјал. Након сваке приказане фотографије, ученици описују експонате према материјалу од којег су направљени (напр.: ваза од бронзе – бронзана ваза, шешир од папира– папирнати шешир). На крају, наставник истиче да су у опису експоната употребљени градивни придеви.
- Ученици су подељени у групе користећи Google maps да идентификују растојање између свог места становања и пет других градова у земљи. На основу добијених информација састављају реченице у којима употребљују дужину пута од свог места до других, користећи следеће придеве: дужи –краћи пут и најкраћи-најдужи пут. (напр. Пут Јегуновце-Теоарце је краћи од пута Јегуновце-Дебар. Најдужи је пут Јегуновце-Ђевђелија.). Затим користе и степеновање придева висок, низак, дубок, плитак итд. у

- реченицама које пореде планине, реке, језера и друго у њиховој околини.
- Ученици, подељени у групе, добијају радни лист на коме је написано више прилога следећих врста: за време, за место, за начин и за количину (право, лево, десно, тамо, овамо, даље, дуго, убрзо, затим, коначно, много, мало, лако, тешко, кратко, убрзано, успорено, споро, јако, чврсто, сигурно, стрпљиво, ручно, јуче, данас, сутра, касно, рано, итд.). Свака група извуче листић на којем су написане различите теме (напр. Како доћи до ...; Идемо на екскурзију; Прослављамо рођендан) и добијају задатак да осмисле текст / дијалог (око 10 реченица) на тему коју су извукли, и треба да користе што је могуће више прилога датих на радном листу. Након читања написаног, добијају нови задатак: да их поделе у четири категорије насловљене питањима: Када?, Где?, Како? и Колико?. Затим идентификују које категорије су прилози које су користили у тексту. У дискусији се закључује да урађено груписање одговара врстама прилога (прилози за време, место, начин и количину).
  - Ученици, подељени у парове, састављају реченице од реченичних делова распоређених у две колоне. За сваки део реченице написан у левој колони проналазе одговарајући део написан у десној колони и идентификују који од везника (и, а, али, међутим, јер, зашто, зато што, да, да би, када, после, док, ако, уколико) написан испод колоне пружа логичну реченицу. Ученици читају одговоре и уз помоћ наставника утврђују њихову тачност.
  - Ученици у групама бацају две коцкице — на једној су написана три лица (по два пута), а на другој два броја (по три пута). Учитель изговара један глагол, а ученик који баца коцке у својој групи саставља реченицу са глаголом у лицу и броју како му је пало на коцкама. Затим наставник изговара други глагол и следећи ученик у свакој групи баца коцке и каже реченицу са тим глаголом. Поступак се понавља са свим ученицима.
  - Ученицима се даје текст у коме су глаголи употребљени у различитим временима. Од њих се очекује да пронађу глаголе и унесу их у табелу са три колоне: садашње, прошло и будуће време. Затим користе исте глаголе за прављење нових реченица, али овога пута мењају време глагола. Неке од новосастављених реченица се читају наглас.
  - Наставник објашњава како и када се употребљава заповедни начин глагола. Затим се ученици поделе у групе и свака група бира да смисли и напише десет реченица у заповедном облику са којим даје упутства како да се направи сендвич (пр. Исеци две кришке хлеба. Узми путер из фрижидера...), како да среди просторију (напр. Подигни одећу са пода. Стави је у ормар ...), или како да група ученика дође из учионице у физкультурну салу (пр. Устаните. Идите до врата. Изађите из учионице. Скрените десно кроз ходник...). Након што групе презентују написану, кроз дискусију се закључује да је заповедни облик глагола изражен у другом лицу јединине и множине.
  - Наставник најављује да ће играти игру о антонимима. Наставник изговара реч за коју постоји друга реч супротног значења и даје

им пола минута да на листићу испред себе напишу реч супротног значења. Исти поступак се понавља за више речи (пр. велики, дуга, добро, ружан, црно, памеган, млад, итд.). Један ученик чита листу новонаписаних речи, а остали проверавају да ли су написали исте речи. Наставник интервенише ако је потребна корекција. Затим други ученик поново чита листу новонаписаних речи (једну по једну), али овај пут за сваку од њих изговара реч супротног значења коју је претходно прочитао наставник. На крају, наставник истиче да се речи супротног значења називају антоними.

- Ученици у малим групама се такмиче играјући игру Меморија. Наставник црта на табли табелу са 20 поља под називом Синоними. У игри се користи 20 листова на којима је написано 10 парова речи истог или приближног значења (пр. доктор - лекар; воли - жели; кућа - дом; недеља - седмица; час - сат; прича - говори; весело - радостан; супруга - жена; снажан - јак; ). Групе наизменично отварају два поља и добијају бодове ако су упариле речи истог или приближног значења. Након упаривања свих речи, наставник истиче да се упарене речи називају синоними.

- Ученици, подељени у групе, добијају наставни лист (под називом Хомоними) у коме су наведене реченице у којима су употребљене речи које имају одговарајуће хомониме (пр. пас уједа зубима; коса је алат за кошење траве; у свесци је остао један лист; ; Грешке се бришу гумицом ; Поқварно ми се компјутерски миш. Данас имамо час енглеског језика; Свиђа ми се твој плави џемпер. ) са задатком да открију реч у свакој од реченица која има друго значење и да направе нову реченицу са том речи која ће изражавати друго значење. Читају реченице наглас и заједнички закључују да се речи које имају два или више значења називају хомоними.

- Ученици раде у групама са задатком да препознају речи и речне изразе са преносним значењем и да преформулишу реченицу користећи речи кроз изразе из којих се директно препознаје значење (пр.: *Екипа се спушта на дно табеле.* – *Екипа је на последњем месту табеле.* ; *Покидали су се од смећа гледајући филм у биоскопу – Много су се смејали гледајући филм у биоскопу*). Групе читају наглас новосастављене реченице и сви заједно дискутују о изразности текста у којима се користе речи/изрази са преносним значењем и закључује се да овакве речи/изрази више привлаче пажњу читаоца и остављају јачи утисак. На крају, наставник презентује реченице са преносним значењем (пр.: *Лепа реч звездала врата отвара.*) и у дискусији ученици тумаче њихово значење.

- Наставник објашњава шта је субјекат, а шта предикат, користећи неколико реченица као пример. Ученици у паровима добијају наставни листић са написаним реченицама (пр. Марко улази у собу; Ја сам прочитао/прочитала лектуру ). Ученици проналазе и заокружују субјекат, затим проналазе и подвлаче предикат у свакој реченици и записују их у посебне колоне. Затим читају наглас шта су написали у колони Субјекат, а шта у колони Предикат. Овако се проверава тачност датих одговора. На крају се расправља

о томе која је улога субјекта, а која предиката у реченици.

- Ученици добијају листове на којима су написане реченичне шеме према којима треба да саставе реченице. У реченичним шемама је унесено објашњење за конкретни распоред реченичних чланова (напр. : *субјекат + предикат + одредба за место; субјекат (вршилац радње) + предикат (радња) + одредба глаголског дејства за време; одредба за место (прилог за место) + предикат (садашње време 3.л.ј.) + субјекат (властита именица*). Ученици читају примере и објашњавају прилошку одредбу употребљену у свакој реченици.
- Ученици (у паровима) вуку три листића на којима су исписани различити глаголи (по један на сваком папиру). Њихов задатак је да са једним од изабраних глагола напишу реченицу са истим или различитим субјектом. Прво читају реченице, а затим их допуњавају прилошким одредбама.
- Наставник презентује улитне и заповедне реченице у садашњем и будућем времену, све написане у директном говору (користећи правописна правила). Ученици их претварају у индиректни говор. Усмено изговарају прве 2-3 претворене реченице, а следеће 2-3 реченице записују на листу. Читају се написане реченице и коментарише се да ли су правилно написане.
- Ученици добијају текст написан индиректним говором који препричава дијалог између два друга/две другарице. Ученици у пару претварају индиректни говор у директан говор и уписују реплике у дијалогу, поштујући правописне знакове. Неколико парова глуме дијалог према писаним репликама. Један ученик записује дијалог на табли, а остали пазе да ли су правописни знаци правилно употребљени.
- Наставник даје групи деце кратак драмски текст о одређеном догађају у школи да одглуме пред другима. Ученици затим (самостално) препричавају причу користећи индиректан говор. Неколико ученика чита оно што су написали, па се упоређује шта је слично, а шта различито у њиховом препричавању.
- Ученицима се даје наставни листић у којем су наведени правописни знаци и написане су реченице или делови реченица у којима су правописни знаци изостављени или погрешно употребљени и велика и/или мала слова су погрешно употребљена. Задатак ученика је да уоче пропусте/грешке и да их исправе у тексту. Затим, неколико ученика напише реченице/делове реченица онако како мисле да је тачно, а остали се слажу или не слажу са написаним. На крају, наставник истиче који је

правописни знак потрешан, а који је правилно употребљен и објашњава зашто. Такође објашњава употребу великих и малих слова. [На истом принципу може се креирати активност за усвајање правила за преношење речи из једног реда у други.]<sup>2</sup>

- Ученици увежбавају правописна правила електронски постављена путем квиза (путем ментimeter или google forms). Као модел може послужити квиз дат на следећем линку:  
<https://wordwall.net/resource/2516487/%D1%83%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B0-%D0%B2%D0%B5%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B3-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0>
- Ученици у паровима добијају наставни лист са списаним речима у једној колони и њихе скраћенице и скраћивања у другој колони, мешовитим редоследом (нпр. скраћенице ОШ-основна школа, ЈСП-јавно Саобраћајно Предузеће-ЕУ-Европска Унија; скраћивања стр. - страница, сл. - слично ). Ученици треба да повежу речи са одговарајућим скраћеницама и међусобно провере да ли су исправно повезали.
- Ученици индивидуално читају некњижевни текст који је написан у научно-популарном стилу и затим га резимирају (у писаном облику) преко кратког представљања података/информација (заједно са табелама/графиконима/дијаграмима) и њихова тумачења садржана у тексту. Неколико ученика презентују написано и заједнички се дискутује да ли су у презентованим текстовима обухваћени све битне информације/подаци и њихова тумачења.
- Ученици индивидуално читају дужи текст (1-2 странице) на тему *У здравом телу здрав дух*. Њихов је задатак да белешкама резимирају текст. Затим исказују свој став о теми и поткрепљују га цитатом из текста. Откако неколико ученика прочитају написано, у Дискусији се повезује текст са ситуацијама из свакодневнoг живота.

#### КЊИЖЕВНОСТ И СТВАРАЊЕ

Укупно часова: 70

##### Резултати учења:

Ученик/ученица ће бити способан/-на да:

1. Разликује књижевне текстове према облику у којем су написани (поезија, проза и драмски текстови);
2. анализира и аргументовано интерпретира књижевне текстове и текстове народног стваралаштва ;
3. препричава текстове , прича догађаје (усмено и писмено) и ствара текстове на задату и слободну тему.

<sup>2</sup> Када год се реализује писмена активност, без обзира на то којем је стандарду оцењивања намењена, проверава се употреба правописних правила, исправљају се грешке и указује се на правило.



Ученик/ученица ће развити:

4. критичко мишљење преко читања и анализирања текстова;
5. креативност преко писменог изражавања.

| Садржине (и појмови):   | Стандарди за оцењивање:  |
|---|--|
| <ul style="list-style-type: none"><li>• Читање и интерпретација прозних текстова<br/>(приповетка, роман, приповедач, садржина, догађај, лик, тема, време, место, идеја)</li></ul>             | <ul style="list-style-type: none"><li>• Идентификује елементе прозног текста (приповедач, ликови, садржина, тема, време, место и идеја) преко анализе текста.</li><li>• Објашњава узрочно-последичну повезаност између догађаја у прозном тексту.</li><li>• Описује карактеристичне особине и поступке ликови и релације између ликови у прозном тексту и објашњава их преко цитата које сам издаваја.</li><li>• тумачи идеје у тексту и изражава став на основу идеје.</li></ul>  |
| <ul style="list-style-type: none"><li>• Читање и интерпретација песама за децу<br/>(мотив, хумористичне песме, пејсажне песме, патриотске песме, стих, строфа, рима, поетска слика)</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• Изражајно чита и рецитује песме за децу.</li><li>• Идентификује мотив у песми за децу и разликује врсту песме према мотиву (хумористична, пејсажна и патриотска).</li><li>• Анализира композиције дате песме (стихове, строфе и риме).</li><li>• Идентификује поетске слике и поткрепљује их стиховима из песме.</li></ul>   |
| <ul style="list-style-type: none"><li>• Читање и интерпретација драмских текстова<br/>(лик, дијалог, монолог)</li></ul>   | <ul style="list-style-type: none"><li>• Изражајно чита драмски текст.</li><li>• Идентификује елементе датог драмског текста: ликови и драмску радњу.</li><li>• Објашњава разлику између дијалогата и монолога у драмском тексту.</li></ul>   |
| <ul style="list-style-type: none"><li>• Народно стваралаштво<br/>(народна поезија, народне приче)</li></ul>   | <ul style="list-style-type: none"><li>• Прави разлику између књижевног и народног стваралаштва према ауторству, садржини и језику.</li><li>• Проналази поруку у датом делу из народнг стваралаштва.</li></ul>  |
| <ul style="list-style-type: none"><li>• Описивање, препричавање, причање и стварање кратких текстова</li></ul>  | <ul style="list-style-type: none"><li>• Описује ликови, пејсаже, појаве, објекте (реалне и измишљене).</li><li>• Препричава садржину прочитаног текста у целисти или по деловима, према датом плану догађаја из текста.</li><li>• Прича догађаје сопственог доживљаја.</li><li>• Прича по датом уводном тексту и смишља нови крај датог текста.</li><li>• Креира текстове са једноставним композицијским структурима на слободну или задату тему поштујући правила за уводни, главни и завршни део текста и пратећи правописна и граматичка правила.</li><li>• Пише кратак текст или усмено обрађује (према плану и својим белешкама) зашто му с еодређени књижевни текст допада или не.</li></ul> |

#### Примери активности:

- Ученици добијају радни лист са два прозна текста (делови из две приповетке) – у једном, се прича у првом лицу, а у другом, у трећем лицу. Од ученика се тражи да подвучу глаголе у оба текста. У дискусији се упоређују глаголеки облици у једном и другом тексту и прави се разлика између две врсте приповедача: у првом лицу и у трећем лицу.
- Ученици индивидуално читају кратку приповетку. Затим, подељени у групе од по шесторо, вуку из комплета листиће на којима је написано (по једно на листићу): **САДРЖИНА: препричај приповетку, ТЕМА: О чему се говори у приповетци?; ЛИКОВИ: Који су ликови у приповетци?; ВРЕМЕ: Када се дешавају догађаји?; МЕСТО: Где се дешавају догађаји?; ИДЕЈА: Која је порука приповетке?.** Свако у групи одговара на питање/питања која је извукао, а други слушају и по потреби допуњавају или корегију. Након завршетка рада у групама, наставник поставља питања о сваком елементу из приповетке и ученици различитих група одговарају. На крају заједнички закључују који су елементи приповетке (и сваког другог прозног текста) и како се откривају приликом анализе текста.
- Ученици, откако су кући прочитали прозни текст задате лектире и препричали садржину текста у свесци, праве анализу на часу. Сваки ученик и писмено одговара на питања о другим елементима текста: приповедач, ликови, тема, време, место и идеја. Затим, ученици читају шта су написали (по неколико ученика за сваки елемент) и за то време, други допуњавају или корегију (по потреби).
- Ученици индивидуално читају кратку приповетку у којој су описани догађаји у низу. Након читања деле се у групе и у оквиру групе идентификују догађаје у приповетци и један по један ученик препричава догађаје по редоследу дешавања. У оквиру групе одређују токе разлоге за дешавање неког догађаја и последица његовог дешавања, као и који ликови и који њихови поступци одређују ток догађаја. Свака група презентује до којих је сазнања дошла приликом анализе. Затим се заједнички дискутује о томе да ли може да се промени редослед дешавања догађаја у приповетци и какве би биле последице такве промене и констатује се да би лакше разумели прочитани текст подређујемо догађаје по редоследу дешавања и утврђујемо узрочно-последичне односе између догађаја.
- Ученици добијају задатак кући да прочитају дечији роман (из листе за лектуру) и док читају да бележе особине ликова и где су у роману они описани. На часу раде подељени по групама – свака група добија два лика из романа (различите групе може да раде на различитим комбинацијама ликова), са задатком да опишу сваки лик, наводећи најмање три његове карактеристичне особине (у вези изгледа, способности, понашања). Затим од сваких наведених особина треба да нађе цитате из романа из којих се види да лик поседује баш ту особину, тако што ће преписати текст и и навешће страницу у књизи где се налази. Цитати треба да се односе на директне описе особина које су дате у роману и/или на поступцима које је преузео лик преко којих се закључује да поседује особину. Додатно, група одређује и релације између ликова (пр. Да ли су другови/рођаци..., Да ли су им односи добри или лоши, итд.) и преко изабраних цитата попуњава то. Свака група презентује свој рад. [Активност може да се реализује на два часа – на

једном да се прави анализа једног лика, а на другом други лик и на релацијама између ликова.]

- Ученици слушају снимљене записе рецитованња поезије за децу и затим заједнички констатују шта је различито када се чита песма од читања прозног текста. Затим подељени по групама, добијају по једну песму за децу и свако из групе изражајно чита на глас, трудећи се да прате начин на који се рецитовала поезија у снимку. Свако из групе учи по једну строфу напамет и заједно рецитиују песму испред свих. Друге групе им дају повратну информацију о томе како су доживеле рецитовање.
- Ученици, подељени у групама, добијају по једну хумористичну, патриотску и пејсажну песму из поезије за децу. Њихов задатак је, да их откако прочитају песме, подреде у погледу мотива – да идентификују која је од њих хумористична, која патриотска и која је пејсажна и да објасне зашто су их определили као такве. Затим их одређују у погледу композиције – наводе колико строфа има свака и по колико стихова има свака строфа и одређују која има риму и одакле се то види. Упоредивања записују у табелу у којој испод наслова сваке песме наводе њене карактеристике. Направљену анализу презентују пред другима.
- Ученици у пару читају пејсажну песму и усмено одговарају на питања која служе да се открије мотив песме (пр. *Шта мислите, зашто песма има тој наслов? Шта вам се највише допада у њој? Каково расположење буди? Које речи/стихови су вам остали утисак? Зашто? Можете ли да представите песму у неколико речи? Каква осећања песма изражава? О каквим лепотама се говори у песми ?*). На крају им се поставља питање: *Према реченом, који је мотив у овој песми? Које требају писмено да одговоре.* Неколико ученика читају шта су написали, а други коментаришу и допуњавају.
- Ученици добијају лист са изабраним стиховима из различитих песама за децу. Њихов задатак је, да откако прочитају стихове, одговоре на питања: *Шта говоре ови стихови нашим чулима, шта можемо да замислимо, чујемо, омиришимо, какву поетску слику стварају стихови код нас?* Ученици треба прво да пронађу и подвучу речи и које су их подстакле да створе слику о ономе о чему се ради у сваком од њих, а затим да нацртају слике. Сваки ученик пред другима представља и описује по једну од слика коју је замислио и речи из стихова које су га подстакле на то. Наставник указује да се слике које су замислили називају поетске слике и ученици упоређују поетске слике које су подстакнуте различитим песмама/стиховима и објашњавају одакле произлазе разлике између њих.
- Ученици слушају снимљене записе драмске представе за децу и затим заједнички констатују шта је различито када се исказује драмски текст од тога како се чита прозни текст. Подељени у групама, добијају драмски текст, и прво свако изражајно чита цели текст индивидуално, покушавајући да уђе у улогу сваког од ликова. Затим деле улоге и изражајно читају свој део текста, као да глуме улогу. Свака група презентује део текста пред другима. Дискутује се чија је улога била најтежа да се изрази читањем, а која најлакша и зашто.
- Ученици индивидуално читају дужи одломак драмског текста за децу, у коме, осим дијалога између неколико ликова постоји и

- монолог. Након читања, деле се у групе и у оквиру групе идентификују делове текста где ликови разговарају један са другим, а где се један лик обраћа читателцима/публици или исказује сам на глас своја размишљања. Наставник објашњава разлику између дијалога и монолога и затим једна група чита монолог, а друге групе читају посебне дијалоге.
- Ученици гледају драмску представу за децу и затим у дискусији идентификују ликове. Сваки ученик, индивидуално препричава драмску радњу у свесци. Један од ученика чита шта је записао, а други допуњавају или коректују ако има потребе.
  - Ученици, подељени у групе, имају задатак да пронађу различита дела народне књижевности. Приликом свога истраживања треба да забележе одакле су дела, којем жанру припадају (прича, народна песма, пословица, загонетка) и какву народну мудрост (поручку) преносе. На часу свака група бира по једно дело сваког жанра и прави презентацију о њима. Материјали се сакупљају и уређују као посебна књига са насловом *Народно стваралаштво*.
  - Ученици гледају народну причу. Ученици, подељени у групе, имају задатак да идентификују разлике између народне приче и прозних књижевних текстова у погледу језика на којем су написани и ко их је створио. У отвореној дискусији констатује се да су прозни књижевни текстови уметничка дела, написана од стране аутора. За разлику од њих, народне приче имају следеће карактеристике: створене су усмено (непознати аутор), преносиле су се и мењале са једне генерације на другу све док их неко није записао, причане народним говором и преносе народне обичаје.
  - Ученици, подељени у групе добијају по једну песму из народне поезије или по једну кратку народну причу (различиту за сваку групу). Откако прочитају, у групама причају о мотиву и о начину на који су представљени догађаји, појаве, ликове и релације између њих. Затим, свака група чита прво причу и говори њену поручку, па затим чита песму и говори њену поручку. На крају наставник води разговор о традиционалним улогама које се представљају у народном стваралаштву као и о родовим и другим стереотипима који су супротни савременом животу.
  - У култури су стављени листићи на којима су написани: ликови (пр. лик цртаног филма или из филма, вештице, виле), објекти (пр. железничка станица, дечије игралиште, дворач, васионски брд), пејзажи (шума у јесен, обала језера лети, планина на другој планети), појаве (пр. снег пада, надошла река, киша од скакаваца). Сваки ученик вуче један листић и описује у свесци то што је извукао, користећи што је могуће више детаља и (описних придева). Неколико ученика читају опис на глас, а други им дају повратну информацију.
  - Ученици, подељени у групе, добијају књижевни текст и самостално читају. Затим праве план догађаја из текста (редоследно набрајају догађаје). У оквиру групе, свако писмено препричава по један догађај из плана. Затим, сви заједно спајају догађаје по редоследу, читају их и коректују да би добили целосно препричани текст.
  - Ученици добијају задатак да се потсете неког интересантног или узбудљивог догађаја из личног доживљавања које би хтели да

препричају другима. Свако добија радни лист за одговоре на следећа питања: *Ко је учествовао? Где се десило? Када се десило? Шта се десило (шта прво, шта затим...)? Како се осећао? Зашто је било интересантно/збудљиво?.* Откако се одговоре питања, ученици се деле у групе. Сваки ученик, у оквиру своје групе, препричава догађај другима, при чему треба да обухвати све претходно дате одговоре на питања, са пуном слободом да мења њихов редослед. Свака група бира најинтересантније/најзбудљивије догађаје и сви ученици из групе помажу ученицима који су догађаји изабрани, да запишу те догађаје. Ученик који није учествовао у изабраном догађају препричава пред свима. На крају, сви ученици бирају најинтересантније/најзбудљивије догађаје и заједнички препричавају да би саставили збирку прича њихових доживљаја.

- Ученици добијају интересантан и инспиративан текст који претставља почетак неке приче. Њихов задатак је да развију целу причу. Ученици се деле у групе и сваки ученик чита своју причу у групи. Свака група бира најинтересантнију причу и она се чита пред целим разредом
- Ученици добијају кратку причу. Откако је прочитају, добијају задатак да измене крај приче на тај начин што ће допунити новом садржином или ће променити садржину у другом смеру. Измену коју су замислили записују. Неколико ученика чита измењени крај и објашњавају шта су постигли тиме.
- Ученици индивидуално пишу текст по претходно договореном плану за поштовање композиције текста (уводни део, главни део и закључак) на тему „Другарство“. Написано читају на глас, а други ученици издавају и записују по једну реченицу слушаног текста која им је оставила највећи утисак.
- Ученици самостално бирају и читају текст из књиге у библиотеци. На часу, сваки ученик говори који је текст прочитао и који део текста му се највише допао (због утисака које му је оставио, осећаја које му је пробудио, размишљања која му је подстакао, особине и/или поступке ликова). [Ова активност може да се реализује на више часова – по неколико ученика свакога часа.]

|  |   |
|--|---|
| <p><b>Исходи учења</b></p> <p>Ученик/ученица ће бити у стању да:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. прави разлику између традиционалних и дигиталних медија и објашњава њихове предности и недостатке;</li> <li>2. разликује чињенице и мишљења у медијским садржајима и креира медијске садржаје користећи чињенице и мишљења;</li> <li>3. користи једноставне начине за верификацију информација и фотографија са интернета.</li> </ol> <p>Ученик/ученица ће развити свест о:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>4. последицама прекомерног коришћења друштвених мрежа;</li> <li>5. потреби провере истинитости информација на интернету и друштвеним мрежама.</li> </ol>   |   |
| <p><b>Садржине (и појмови)</b></p>   |   |
| <p><b>Традиционални и дигитални медији</b></p> <p><b>Социјални медији</b></p>  | <p><b>Стандарди за оцењивање</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Наводи сличности и разлике између традиционалних и дигиталних медија.</li> <li>• Објашњава предности и недостаци коришћења интернета при претраживању садржина.</li> <li>• Објашњава предности и недостатке социјалних медија.</li> </ul>   |
| <p><b>Факти и мишљења</b><br/>(информација, вест, интервју, лажна информација/дезинформација)</p>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Прави разлику између преношења чињеница и исказивања личног става/мишљења у медијским садржинама.</li> <li>• Креира кратку вест о догађају.</li> <li>• Креира медијску садржину преко које се преносе факти или/и мишљења .</li> <li>• Креира једноставна питања за спровођење интервјуа.</li> <li>• Користи једноставне начине за проверу истинитости медијских садржина на интернету.</li> </ul> |
| <p><b>Примери активности</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Наставник истиче да се медији деле на традиционалне и дигиталне (нове). Ученици, подељени у групе, добијају радни лист са списком различитих медија као што су телевизија, новине, радио, часописи, Снеп-чет, Твитер, електронски портали, месинџер, Фејсбук, СМС, Јутјуб, Инстаграм, Тик-ток, Вибер. Задатак група је да поменуте медије распореде у две категорије: традиционалне и дигиталне (нове) медије. Након представљања рада група, води се дискусија о томе шта је заједничко за медије који су сврстани у првој категорији, а шта за оне у другој, по чему се две категорије медија разликују, а шта је заједничко свим медијима. На крају се закључује да су сви медији комуникациони канали којима се преносе информације и/или поруке, али је разлика у томе што се путем традиционалних медија (у</li> </ul> |   |

штампаном или електронском облику) поруче преносе једносмерно, од једног пошиљача до више прималаца, док је пренос путем дигиталних медија вишесмеран, односно прималац поручка може да реагује на садржај, а већ у следећем тренутку може бити и креатор и пошиљалац садржаја.

- Ученици на часу гледају кратки документарни филм *Авантура кроз медијску писменост* (<https://youtu.mk/%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BE-%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%BB%D0%B8-%D0%B7%D0%BD-%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%83%D0%BC%D1%81%D0%BA%D0%BB-%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BC%D0%B5%D0%BD/>). Наставник отвара дискусију о филму, следећим питањима: Какви се садржаји могу наћи на Интернету, али и на које опасности и замке се може наићи при тражењу садржаја на Интернету? Након одгледаног филма, ученици, подељени у групе, записују на папир три позитивна и три негативна искуства приликом претраживања садржаја на интернету. Листићи се лепе на таблу и наставник их користи за дискусију из које треба закључити да интернет, с једне стране, НУДИ много могућности за информисање, комуникацију, учење и забаву, али, с друге стране, многе се информације и садржаји преносе путем Интернета који могу бити неистинити, штетни и опасни за кориснике.
- Наставник показује озаке различитих социјалних мрежа (пр. Вибер, Фејсбук, Инстаграм, Тик-ток, месинџер, Снеп-чет) и ученици идентификују социјалне мреже и говоре које од њих користе и за какву циљ (пр. комуникација, информисање, забава, едукација). Ученици, подељени у групе, добијају радни лист за поређење између комуникација преко социјалних медија са комуникацијом у живо, на основу следећих критеријума:
  - *стварање и одржавање контаката*
  - *представљање сопствених вештина и способности*
  - *изражавање стварних осећања*
  - *представљање лажне слике о себи*
  - *доступност информација*
  - *истинитост информација*
  - *едукативни циљеви и актуелности.*Поређење праве тако што записују која је предност сваког од два типа комуникације у односу на сваки од наведених критеријума, која је то предност (нпр. Социјални медији омогућавају креирање више контаката и одржавање свакодневних контаката са пријатељима на различитим локацијама, док су контакти који се стварају и одржавају путем комуникације уживо ближи/директни). Групе представљају своје радове. На крају, резимира се да комуникација путем друштвених медија има много предности, али да не може бити замена за комуникацију уживо.
- Ученици, подељени у парове, добијају наставни листић са десетак тврдњи, којима треба да се укаже да ли указују на чињенице или мишљења, у зависности од тога да ли се може доказати да су тачне или не. (Пример чињеница: псу је потребна храна да би преживео.

- Језера и планине нуде могућности за рекреацију. Сладолед се прави у различитим укусима.; пример за мишљења: Пас је човек најбољи пријатељ. Одлазак на плажу је забавнији од пењања на планине. Најлепши је сладолед од чоколаде.) Након усаглашавања тачних одговора, кроз дискусију се закључује да се чињенице могу проверити и доказати као тачне и да су непристрасне (не подржавају једно гледиште, већ износе информације на објективан начин), док мишљења одражавају ставове и уверења о одређеним стварима и стога су субјективна и пристрасна.
- Ученици, подељени у парове, добијају наставни листић са десетак тврдњи, на којима треба да се укаже да ли указују на чињенице или мишљења, у зависности од тога да ли се може доказати да су тачне или не. (Пример чињеница: пас је потребна храна да би преживео. Језера и планине нуде могућности за рекреацију. Сладолед се прави у различитим укусима.; пример за мишљења: Пас је човек најбољи пријатељ. Одлазак на плажу је забавнији од пењања у планине. Најлепши је сладолед од чоколаде.). Након усаглашавања тачних одговора, кроз дискусију се закључује да се чињенице могу проверити и доказати као тачне и да су непристрасне (не подржавају једно гледиште, већ износе информације на објективан начин), док мишљења одражавају ставове и уверења о одређеним стварима и стога су субјективна и пристрасна.
  - Ученици, подељени у групе, бирају занимљив догађај који се десило у школи или у њиховом месту становања. Њихов задатак је да напишу вести о догађају користећи чињенице – да кажу шта се догодило, ко је учествовао, како, где и када се то догодило. Један од ученика, у улози новинара, чита написани текст, а други га снима мобилним телефоном. Снимци свих група се презентују и заједнички процењују у погледу тога да ли су присутни сви потребни елементи за опис догађаја (шта, ко, где, када и како).
  - Ученици, подељени у групе, израђују медијски текст који има за циљ да информише и објасни млађим ученицима зашто се не смеју користити пластичне кесе и пластични прибор за јело. Њихов задатак је да користе уверљиве чињенице и стручна мишљења о опасностима употребе пластичних предмета широм планете Земље. Они могу затражити информације на мрежи или из других медија. Написани текстови се читају млађим ученицима током часа или спајају у брошуру која се дели ученицима млађих разреда.
  - Ученици, подељени у групе, смишљају 3 питања намењена за извођење интервјуа, да би од психолога или педагога у школи добили мишљење о томе како ученици могу да стекну здраве животне навике. Групе читају питања и у заједничкој дискусији бира се 5-6 питања која ће се поставити у правом интервјуу. Током интервјуа, један ученик поставља питања, други записује одговоре, а трећи снима мобилним телефоном. Интервју се објављује на сајту школе у писаној и/или снимљеној форми.
  - Наставник припрема лажну информацију под насловом Побегао горила из зоолошког врта у Њујорку. У тексту се наводи када је животиња побегла, наглашава се опасност од горила на слободи и упозоравају људи да не излазе из куће. Њујорк се не помиње, као ни извор вести. Текст је пропраћен фотографијом горила која шета улицом у граду. Он заједно са фотографијом дели вест са ученицима. Ученици се деле у мале групе и добијају задатак да провере истинитост вести и аутентичност фотографије. У ту сврху претражују интернет - уносе горила које беже из зоолошког врта и откривају да објављена таква вести нема у релевантним изворима. Они користе страницу да би проверили фотографију <https://images.google.com/> (према упутствима које им даје наставник) и констатују да је фотографија из другог града.



Заједнички се констатује да је вест лажна, а фотографија није истинита. Преко дискусије се закључује да је веома лако (посебно преко друштвених медија) пласирати лажне информације и делити лажне или изменене фотографије.

## ИНКЛУЗИВНОСТ, РОДНА РАВНОПРАВНОСТ/СЕНЗИТИВНОСТ, ИНТЕРКУЛТУРАЛНОСТ И МЕЂУПРЕДМЕТНА ИНТЕГРАЦИЈА

Наставник обезбеђује инклузивност преко укључивања свих ученика у свим активностима за време часа. При томе, омогућује да свако дете буде когнитивно и емоционално ангажовано преко коришћења одговарајућих методичких прилаза (индивидуализација, диференцијација, тимски рад, саученичка подршка). При раду са ученицима са попреченошћу примењује индивидуални образовни план (са прилагођеним резултатима учења и стандардима за оцењивање) и увек када је могуће користи Допунску подршку других лица (лични и образовни асистенти, образовни медијатори, тутори волонтери и професионалци из школа са ресурсним центром). Редовно прати све ученике, посебно оне ранљивих група, да би могао на време да идентификује тешкоће у учењу, подстиче их и подржава у постизању резултата учења.

При реализацији активности наставник једнако третира и дечаке и девојчице при чему води рачуна да дели родово стереотипне улоге. При формирању група за рад настоји да обезбеди баланс на основу пола. При избору Допунских материјала у настави користи илустрације и примере који су родово и етнички/културно сензитивни и подстичу родна равноправност, односно промовишу интеркултурализам.

Увек када је могуће наставник користи интеграцију тема/садржина/појмова приликом планирања и реализације наставе. Интеграција омогућава да ученици укључе перспективе других наставних предмета у ономе што изучавају у овом наставном предмету и да повежу знања из различитих области у једну целину.

## ОЦЕЊИВАЊЕ ПОСТИЗАЊА УЧЕНИКА

Да би омогућио ученицима да постигну очекиване стандарде за оцењивање, наставник континуисано прати активности ученика за време поучавања и учења и прикупља информације о напретку сваког ученика. О учешћу у активности, ученици добијају повратну информацију у којој се указује на ниво успешности у реализацији активности/задатка и дају се смернице за побољшање (формативно оцењивање). У циљу тога, наставник прати и оцењује:

- израде ученика (радове, исказе и сл.);
- усмене одговоре на питања постављена од стране наставника или од стране саученика;
- одговоре дате у наставним листовима;
- практична извођења (читање, писање)

- домаће задатке;
- одговоре на квизове (кратке тестове) који су део поучавања.

Сумативна оцена се изводи на основу целокупних података добијених праћењем постигања ученика и формативног оцењивања, преко коришћења различитих техника формативног оцењивања, при чему наставник констатује (описује) развојно стање сваког ученика појединачно, у оквиру сваког програмског подручја. На крају школске године ученик добија описну, сумативну оцену.

|   |                                |
|---|--------------------------------|
| Почетак имплементације наставног програма   | 2022/2023 године               |
| Институција/ носилац програма   | Биро за развој образовања      |
| Согласно члану 30, став 3 из Закона за основно образовање („Службени весник Републике Северне Македоније“ бр. 161/19 и 229/20) министар за образовање и науку је донео наставни програм из Српског језика за V разред.            | Биро за развој на образовањето |
| Согласно член 30, став 3 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 161/19 и 229/20) министерот за образование и наука ја донесе наставната програма по Српски јазик за V одделение. | бр. _____ година               |

